

1055

La granota

(ALDC, VII, 1609. La granota)

La *granota* és un ‘amfibi, que té l'esquena verda, el ventre blanc, les cames molt llargues que li permeten fer grans salts; viu a la vorera de les basses’. El mot, documentat des del s. XIV, és una var. de l'ant. *granolla* (cf. oc. *granolha*, fr. *grenouille*), supervivent en der. toponímics (*Granollers*, *Granollacs*), procedent del llat. vg. *RANUCULA, dim. de RANA, i que va ser usat fins al s. XIV; el va substituir *granota*, per canvi del suf. *-olla* per *-ota* (< -OTTA), que era més freqüent; l'addició de la *g-* inicial seria deguda a un impuls onomatopèic però també a un possible encreuament amb *greixando* ‘capgròs’ (< preromà KRAKSANTOS) (veg. mapa 1053); var.: *gronota* 175, per assimilació a la *o* tònica; *agranota* 184, per pròtesi vocàlica; *engranota* 108, pron. [angran'ota], per addició del prefix *en-*; *granot* (“Animâl de âygo [cast.] Rana”, Figuera, 1840), per masculinització; *granyota*, pres de l'oc. *granhota*.

Rana (dim. *raneta* 189) prové del llat. RANA, on té origen onomatopèic (“rana ab sua dicta voce”, Varró); var. *grana* 93, alteració per imitació del crit de la granota; en el terreny de les hipòtesis, *grina* 99 podria ser un pseudoprimitiu de **rineta* (< *reineta*; per al canvi [ej] > [i],

veg. Veny, 2005 b: 161) o una var. de *rina* (< *reïna*, per reducció del hiat), ajudant-hi l'onomatopeia.

En la distribució areal dels significants, *granota* ocupa la major part del domini: només se'n separa el ross. i cat. sept. de transició, *granyota*, expansió de l'oc.; el mall. amb el *m. granot*, i el Matarranya i poblacions del val. mer., amb l'interferit *rana*, però que a l'àrea tarragonina pot constituir un arcaisme (Manent, 1992). Notem, des del punt de vista diacrònic, que la forma antiga *granolla* no ha deixat descendents hodierns (tret dels der. toponímics) i que *rana* només perviu en una petita àrea contigua al Camp de Tarragona. *Granot*, avui propi de Mallorca, devia tenir alguna presència en el cat. peninsular a jutjar per l'ús del mot per l'escriptor barceloní F. Alegre (s. xv). El mot, d'altra banda, sols es troba en mall., mentre que el men. i eiv. són fidels a la forma general *granota*; aquesta oposició mall. enfront de men. i eiv. es repeteix més d'una vegada: *grufar/furgar*, *mul/matxo*, *tassó/got*, *caera/casa d'abelles*, etc. (cf. Veny, 1998 a).

Són mots normatius *granota* i *granot*, des del *DOrt*, 1917; *renoc*, present en el *DG_I*, 1932, desapareix com a ‘granota’ en les edicions posteriors del *DIEC*.

Petit Atlas Lingüístic del Domini Català © PALLDC

